

УЧАСТЬ СУДДІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Балюк І.А.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Намясенко О.К.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Шаталова Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Виконавче провадження є важливою складовою механізму судового захисту порушених прав осіб, так як фактично є остаточним, завершальним етапом практичного втілення в життя судового рішення. Зазначене обумовлює необхідність визначенні меж участі та ролі судді на етапі виконання судового рішення, зокрема, на прикладі судді господарського суду.

Головною метою господарського процесу є захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Реальним втілення захисту порушених прав є забезпечення виконання судового рішення, незалежно від того, буде воно виконане добровільно чи примусово. Примусове виконання судових рішень забезпечують органи державної виконавчої служби та приватні виконавці.

Перелік нормативно-правових актів, які встановлюють загальні засади виконавчого процесу, а також детально розкривають процедуру виконання рішень, достатньо значний та включає в себе: Конституція України (ст. 129, ст. 129-1), процесуальні кодекси, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, Закон України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року № 1404-VIII, Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» від 2 червня 2016 року № 1403-VIII, Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» від 5 червня 2012 року № 4901-VI, Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV, а також значна кількість підзаконних актів, серед яких окремо можна виділити Інструкцію з організації примусового виконання рішень, затверджену Наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 29.09.2016 р. №2832/5).

В процесі виконавчого провадження важливим є визначення таких необхідних складових як суб'єкти здійснення процедури, підстави відкриття процедури, коло осіб, які мають повноваження щодо її ініціювання та ін. Примусовому виконанню підлягають рішення на підставі виконавчих документів зазначених у ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. Цей

доволі великий перелік виконавчих документів складається з документів суду та документів інших органів. Виконавчі документи судів включають в себе: 1) виконавчі листи та накази, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України; 2) судові накази; 3) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення, кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом; 4) рішення Європейського суду з прав людини, а також рішення інших міжнародних юрисдикційних органів у випадках, передбачених міжнародним договором України.

Такі судові документи можна умовно поділити на три групи. По-перше, це процесуальні документи вітчизняних судів, у яких втілюється (фіксується) воля суддів у судовому процесі. Такими документами є судові накази, якими завершуються певні види справ, а також ухвали і постанови якими оформлюється поточні питання процесу або завершується процес. Зазначені судові акти мають безпосередню виконавчу дію, тобто для свого виконання не потребують видачі виконавчого документу.

По-друге, важливими є виконавчі листи та накази, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень. Останні також можна кваліфікувати за ознакою належності на рішення вітчизняних та іноземних судів, а також рішення державних судів та рішення недержавних судів.

По-третє, самостійним виконавчим документом є рішення Європейського суду з прав людини та рішення інших міжнародних юрисдикційних органів відповідно до міжнародних договорів України.

З огляду на зазначене, ініціювати процедуру примусового виконання рішення може особа, на користь якої видано судовий виконавчий документ. Такими особами можуть бути фізична та юридична особи - суб'єкти вітчизняного та іноземного права. Оскільки примусове виконання судових рішень забезпечується державними та приватними виконавцями, вони та сторони у справі (стягувач та боржник) є основними учасниками виконавчого провадження.

Суддя, який видав виконавчий документ, на підставі якого відкрите виконавче провадження, не є учасником такого провадження. Проте, в передбачених законом випадках, він може бути активним суб'єктом відносин такого виконавчого провадження.

Господарським процесуальним кодексом України передбачено, що сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою щодо рішення, дій або бездіяльності державного виконавця (чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби) чи приватного виконавця під час виконання судового рішення, яке підлягає примусовому виконанню. При цьому державний або приватний виконавець мають повідомити суд і заявника про виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду скарги (ст. ст. 339-345 ГПК України).

Згідно з національним процесуальним законодавством суддя може вирішувати й інші питання щодо примусового виконання виданого ним виконавчого документу, зокрема і за заявою державного або приватного виконавця. Такими питаннями можуть бути, наприклад, виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню; поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання; відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку виконання судового рішення (ст. ст. 328, 329, 331 ГПК України) та ін. Господарський суд вирішує дані питання за заявою сторін.

Питаннями, які суд вирішує за заявою сторін та виконавців є, наприклад, затвердження мирової угоди, укладеної між сторонами, або заяви про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення; заміна сторони виконавчого провадження тощо (ст. ст. 330, 334 ГПК України).

Окрему категорію становлять питання, розгляд яких може ініціювати лише державний або приватний виконавець. Наприклад, відповідно до ст. 335 Господарського процесуального кодексу України, питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, вирішується судом за поданням державного чи приватного виконавця.

Таким чином можемо визначити особливості правового статусу судді у виконавчому провадженні наступним чином: суддя не є учасником виконавчого провадження, але він є учасником стадії виконання судового рішення. Вимоги судді, в межах встановлених законодавством, є обов'язковими як для державного або приватного виконавців, так і для стягувача та боржника - учасників виконавчого провадження. Основні функції судді господарського суду у виконавчому процесі зводяться до забезпечення виконання судових рішень у господарських справах та судового контролю за виконанням судових рішень.